

MARTIN ŠRAJER / 15. 5. 2024

Noc na Karlštejně

„Tady to nedopadne dobře, tady se jednou něco stane“, zvěstuje purkrabí Jaroslava Marvana v úvodu muzikálu *Noc na Karlštejně* (1974). Jeho předtucha se zanedlouho naplní. Na hrad Karlštejn, kde se veškerý děj vyjma prologu odehrává, totiž zavítají hned dvě ženy. Manželka císaře Karla IV. Eliška Pomořanská a neteř purkrabího Alena, která uzavřela sázku se svým otcem. Jenomže ženám byl v době císaře Karla IV., do které nás film vrací, vstup na hrad zapovězen.

Alespoň tak pravila legenda otištěná v Riegrově slovníku naučném z druhé poloviny 19. století. Na zmínku o tom, že na Karlštejně nesměla přespát žádná žena, tehdy natrefil devětadvacetiletý Jaroslav Vrchlický a napsal podle ní rozmarnou divadelní veselohru. [\[1\]](#)

Vrchlického *Noc na Karlštejně* vycházela v roce 1883 nejdříve na pokračování v beletristickém týdeníku *Lumír*. Premiéru měla 23. května 1884 ve znovuotevřeném Národním divadle. Ladislav Stroupežnický údajně nepřejícně prorokoval, že půjde o propadák. Hra plná milostných intrik, převleků a významných osobností našich dějin však zaznamenala neobyčejný úspěch, dodnes je inscenována českými divadly a hned třikrát byla zfilmována.

Milostný příběh v historických kulisách už v roce 1919 přivedl na plátna režisér Olaf Larus-Racek. František Filip pak v roce 1965 natočil televizní adaptaci s Vladimírem Rážem, Jiřinou Bohdalovou a popovými hity.

Nejslavnější adaptací ale dodnes zůstává ta, kterou na počátku sedmdesátých let napsal a natočil režisér Zdeněk Podskalský. Filmový prepis koncipoval jako hudební film. Ne snad proto, že šlo o formát, který mu byl díky *Ztracené revui* (1961), *Sedmi ženám Alfonse Karáaska* (1967) a *Té naše písničke české* (1967) blízký. Podle jeho rozhovoru s Pavlem Taussigem takto znělo zadání z Barrandova: natočte muzikál podle české dramatické klasiky. [\[2\]](#)

Podskalský uvažoval ještě o Klicperově historické frašce *Tři hrabata najednou*, ale větší zájem měli na Barrandově o *Noc na Karlštejně*. Své pojetí Podskalský posléze uzpůsobil hlasu lidu. Parodické televizní zpracování Františka Filipa totiž čeští diváci prý nepřijali.

Podskalský se tudíž chtěl vyhnout všem násilným zásahům a pokusům o modernizaci, zachovat historizující kolorit předlohy i důstojnost Karla IV. (aniž by jej ovšem přehnaně heroizoval). Největší úpravy se týkaly jazyka, kterým postavy mluví. Také v jeho případě ale byl zachován lehce archaický ráz dotvářející atmosféru počátku druhé poloviny 14. století.

Písničky se pak Podskalský rozhodl využívat jen k ilustrování známého příběhu. Ke spolupráci na nich přizval hudebního skladatele Karla Svobodu a textaře Jiřího Štaidla, tedy dream team stojící za úspěchem Karla Gotta.

Svobodovy chytlavé melodie jsou hlavním tahákem filmu počínaje hudební předehrou. Také v následujících osmi minutách nezazní vedle ústředního motivu, který Svoboda přejal ze skladby Paduana hispanica ze 17. století a který se v závěru rozvine do písně Lásko má, já stůňu,^[3] téměř žádné dialogy. Neoriginalita Svobodových melodických nápadů vyprovokovala publicistu Pavla Skálu v časopise *Melodie* k pichlavé poznámce, že „vydání LP desky s hudbou k filmu se zdá být trochu zbytečným přepychem“.^[4]

Na jistotu Podskalský vsadil i při obsazování jednotlivých rolí. Před kamerou se proměňují ty nejslavnější osobnosti tehdejší popkultury: Jana Brejchová, Vlastimil Brodský, Miloš Kopecký, Waldemar Matuška, Daniela Kolářová, Karel Hála, Petr Spálený nebo Jaroslav Marvan ve své poslední filmové roli, který coby purkrabí nahradil původně zamýšleného, ale toho času zakázaného Jana Wericha. Marvan si tak zopakoval tu samou roli, kterou hrál již v televizní verzi od Filipa.

Samotnému natáčení výpravného snímku předcházely konzultace s odbornými poradci a následná stavba dobově odpovídajících kulis na Barrandově, konkrétně v ateliéru číslo 6, kde architekti postavili například historický sál Lucemburků včetně věrných kopií rodových fresek. Jejich podoba se dochovala díky neznámému malíři, který je překreslil do knihy, kterou si barrandovští výtvarníci vypůjčili z Národní galerie.^[5] Kdyby se natáčelo přímo ve zmíněném sále, viděli bychom akorát hladce omítnuté zdi.

Pokud jde o kostýmy navržené oceňovanou výtvarnicí Irenou Greifovou, v jejich případě nebyla cílem historická věrnost, ale stylizovaná ilustrace doby.

Velká část děje se nicméně odehrává v poměrně statických exteriérových polodetailech, v nichž různě spárované postavy postávají, popocházejí, žárlí a plánují, jak se dostat na hrad, z hradu nebo do něčí postele. Pro tyto účely bylo kromě samotného Karlštejna (pro větší celky) využito i hradu Křivoklát (bližší záběry).

Jakkoli prkenně dnes působí choreografie Josef Koníčka a televizní záběrování a jakkoli nepatřičný je vzhledem k celkově odlehčenému pojetí velevážný přednes některých herců (např. Vlastimila Brodského),^[6] Svobodovy písničky a zápletka vystavěná okolo nevěry a žárlivosti byly publiku dostatečně povědomé, aby si film oblíbilo, ba přímo zamilovalo jako málokterý český pokus o muzikál.

Noc na Karlštejně (Československo, 1973), režie: Zdeněk Podskalský, scénář: Zdeněk Podskalský, kamera: Jaroslav Kučera, hudba: Karel Svoboda, hrají: Vlastimil Brodský, Jana Brejchová, Karel Höger, Jaroslav Marvan, Miloš Kopecký, Waldemar Matuška, Slávka Budínová, Daniela Kolářová, Jaromír Hanzlík a další. Filmové studio Barrandov, 89 min.

Poznámky:

^[1] Vrchlického na námětu dle jedné bulvárně prodchnuté hypotézy zaujal vztah Karla IV. k jeho mladší manželce. Sám se totiž zrovna zamiloval do Sofie Podlipské, která byla starší o dvacet let.

^[2] Pavel Taussig, Besedy o české filmové komedii. Beseda čtvrtá: se Zdeňkem Podskalským. *Film a doba* 32, 1986, č. 5, s. 277.

^[3] Píseň „Lásko má já stůňu“ nazpívala za Janu Brejchovou Helena Vondráčková. Její vokály slyšíme i během písně „Do věží“, kterou zpívá Waldemar Matuška.

^[4] Cit in Jan Rejžek, Popelčin pláč českého hudebního filmu. *Film a doba* 32, 1986, č. 4, s. 198.

[5] Alois Joneš, Filmový muzikál na Noc na Karlštejně. *Kino 28*, 1973, č. 9 (8. 5.), s. 8–9.

[6] Brodský později vzpomínal, že roli Karla IV. nejdříve rezolutně odmítl, protože nevěřil, že by dokázal vyjádřit císařovu majestátnost. Zlákala jej ale muzikálová forma, neboť začínal jako barový tanečník a stepař.